

www.edasol-au.com

novembar 2019
15-16

STANJE I PERSPEKTIVE DRUŠTVENO-EKONOMSKOG
RAZVOJA ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE

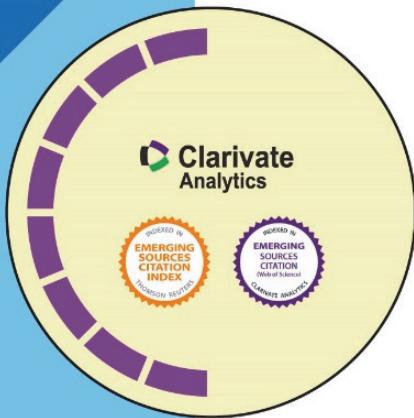
EDASOL

*Economic Development and Standard
of Living*

9.

Međunarodni naučni skup
o ekonomskom razvoju
i životnom standardu

*International scientific
conference on economic
development and standard
of living*

INDEKSIRANJE RADOVA:
Clarivate Analytics,
ESCI - Emerging Sources Citation Index.

IX Međunarodni naučni skup o ekonomskom razvoju i životnom standardu
“EDASOL 2019 - Economic development and Standard of living”

9th International Scientific Conference on economic development and standard of living
“EDASOL 2019 - Economic development and Standard of living”

KNJIGA APSTRAKATA

THE BOOK OF ABSTRACTS

UREDNICI/ EDITORS:
Prof. dr ZORKA Grandov
Prof. dr SANEL Jakupović

Banja Luka, November 15-16, 2019.

IX Međunarodni naučni skup o ekonomskom razvoju i životnom standardu
“EDASOL 2019 - Economic development and Standard of living”
9th International Scientific Conference on economic development and standard of living
“EDASOL 2019 - Economic development and Standard of living”

THE BOOK OF ABSTRACTS

Urednici/Editors:
Prof. dr ZORKA Grandov
Prof. dr SANEL Jakupović

Izdavač/Published by:
Panevropski univerzitet "APEIRON"
Banja Luka, godina 2019.

Odgovorno lice izdavača/The Publisher:
DARKO Uremović

Glavni i odgovorni urednik izdavača/Editor in chief of Publisher:
Prof. dr ALEKSANDRA Vidović

Tehnički urednik/Technical Editor:
SRETKO Bojić

Štampa/Print:
Online izdanje

Edicija/Edition:
Ekonomski fakultet – Oškoč výmoč knj. 130

ISBN 978-99976-34-50-4

Radove ili dijelove radova objavljene u štampanom izdanju nije dozvoljeno preštampavati, bez izričite saglasnosti Uredništva. Ocjene iznesene u radovima i dijelovima radova lični su stavovi autora i ne izražavaju stavove Uredništva ili Izdavača.

PROGRAMSKI ODBOR/PROGRAM COMMITTEE:

Predsjednik: Prof. dr Zorka GRANDOV, *Panевropski univerzitet Apeiron, BiH*

Domaći članovi / Resident members::

- (i) Bosna i Hercegovina
- Prof. dr Esad Jakupović, rektor, *Panевropski univerzitet Apeiron, Banja Luka*
  - Prof. dr Damir Marjanović, rektor, *International Burch University, Sarajevo*
  - Prof. dr Zoran Avramović, akademik, *Panevropski univerzitet Apeiron, Banja Luka*

Medunarodni članovi / International members:

- (ii) Albanija
- Prof. dr Elfrida Zefi, *University "Fan S. Noli" Korce*
- (iii) Austrija
- Prof. dr Wolfgang Berger, *University of Vienna*
  - Prof. dr Marian Wakounig, *University of Vienna*
  - Dr. Marion Stiasny, *BMF, Wien*
- (iv) Belgija
- Prof. dr Evrard Claessens, *Univerzitet Antwerpen*
- (v) Bugarska
- Prof. dr Milen Baltov, *prorektor, Burgas Free University – Burgas*
  - Prof. dr Vasileva Antoaneta, *dekan Fakulteta ekonomskih nauka u Sofiji*
- (vi) Crna Gora
- Prof. dr Rade Ratković, *Univerzitet Mediteran*
  - Prof. dr Vuk Ognjanović, *Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, Berane*
- (vii) Hrvatska
- Prof. dr Vinko Kandžija, *Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci*
  - Prof. dr Vlatka Bilas, *Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet*
  - Doc. dr Vinko Morić, *Visoka škola Baltazar Adam Krčelić, Zaprešić-Zagreb*
  - Prof. dr Marin Milković, *rektor, Sveučilište Sjever, Varaždin*
  - Doc. dr Anica Hunjet, *Sveučilište Sjever, Varaždin*
- (viii) Italija
- Prof. Ing. Agostino Villa, *Politecnico di Torino*
  - Prof. dr Roberto Cavallaro, *Università Pro-Deo Roma*
  - Dr. Diego Moscheni, *počašni konzul BiH u Italiji*
- (ix) Kina
- Prof. dr Chen Feng, *potpredsjednik, Beijing Jiaotong University Peking,*
  - Prof. dr Li Zhang, *prodekan Fakulteta za ekonomiju i menadžment, Beijing Jiaotong University Peking*

(x) Makedonija

- **Prof. dr Mirko Tripunovski, dekan, FON Univerzitet Skoplje**
- **Prof. dr Jovanka Biljan, Univerzitet SV Kliment Ohridski, Bitola**
- **Prof. dr Evica Delova Jolevska, American College, Skoplje**
- **Prof. dr Shekerinka Ivanovska, dekan, Privatna visokoobrazovna ustanova „G.R.DERZAVIN SVETI NIKOLE“**

(xi) Njemačka

- **Prof. dr Hans Michael Wolfgang, University of Muenster**
- **Prof. dr Lothar Gellert, predsjedavajući EFA**

(xii) Poljska

- **Prof. dr Zbigniew Paszek, Krakowska Akademia**

(xiii) Rumunija

- **Prof. dr Emilia Iordache, University „Constantin Brancoveanu“ Pitesti**

(xiv) Rusija

- **Prof. dr Jurjev V.M., rektor, Tambovski državni univerzitet**
- **Prof. dr Karpunina E.K., direktor Ekonomskog instituta, Tambovski državni univerzitet**
- **Prof. dr Maxim A.Pakhomov, šef, Katedra za informatiku i matematiku, Tambovski državni univerzitet**
- **Prof. dr Mališ Vladimir Nikolajević, dekan, Lipecki državni pedagoški univerzitet**

(xv) Slovenija

- **Prof. dr Bojan Rosi, dekan, Fakultet za logistiku Celje, Univerzitet u Mariboru**
- **Prof. Dr Tomaž Kramberger, prodekan, Fakultet za logistiku Celje, Univerzitet u Mariboru**
- **Prof. dr Andrej Kumar, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Ljubljani**
- **Prof. dr Marjan Blažič, akademik, direktor Visoke škole za upravljanje i poslovanje, Novo Mesto**

(xvi) Srbija

- **Prof. dr Nenad Vunjak, Ekonomski fakultet u Subotici, Univerzitet u Novom Sadu**
- **Prof. dr Aleksandar Živković, Ekonomski fakultet u Beogradu, Univerzitet u Beogradu**
- **Prof. dr Marjana Vidas Bubanja, Univerzitet Alfa, Beograd**
- **Prof. dr Sladana Barjaktarović – Rakočević, prodekan, Fakultet organizacionih nauka (FON), Beograd**

(xvii) Turska

- **Prof. dr Kiymet Tunca Caliyurt, Trakya University Edirne**
- **Prof. dr Kamil Buyukmirza, Gazi University**
- **Prof. dr Recep Pukdemir, Istanbul University**
- **Prof. dr Emre Burkcin, Marmara University**
- **Prof. dr Mehmet Ozbirecikli, Mustafa Kemal University**

ORGANIZACIONI ODBOR/ORGANIZING COMMITTEE:

Predsjednik: Prof. dr Sanel JAKUPOVIĆ, dekan Fakulteta poslovne ekonomije, Panevropski univerzitet Apeiron, BiH

Potpredsjednik: Prof. dr Vladimir STOJANOVIĆ, prodekan Fakulteta poslovne ekonomije, Panevropski univerzitet Apeiron, BiH

Members (Pan-European University Apeiron, BiH):

- Doc. dr Siniša Aleksić,
- Darko Uremović,
- Prof. dr Milanka Aleksić,
- Prof. dr Bogdana G.-Vučnović,
- Prof. dr Velibor Peulić,
- Prof. dr Aleksandra Vidović,
- Doc. dr Nina Uremović,
- Doc. dr Jana Aleksić - Andelić
- Prof. dr Ostoja Travar
- Dr. sc. Višnja Kojić
- Doc. dr Elvir Jugo
- Doc. dr Senad Tatarević
- Doc. dr Vanja Sredojević,
- Prof. dr Marko Laketa,
- Prof. dr Dragan Kolev,
- Mr. sc. Živana Kljajić,
- Mr. sc. Siniša Kljajić,
- Doc. dr Siniša Tomić
- Mr. sc. Vedran Šupuković
- Elvedina Tatarević
- Ljubiša Tomić
- Jelena Davidović
- Zorica Dugonjić
- Sanja Šaula,
- Miloš Pašić,
- Momčilo Đukić,
- Marijana Petković
- Radovan Vučenović
- Maja Dujaković.

Tehnički sekretar konferencije: Mr. sc. Marica Banović

Web design konferencije: Mr. sc. Sinisa Kljajić

Tehnički urednik publikacija: Sretko Bojić

TEMATSKE OBLASTI:

- MSP i preduzetništvo
- Žensko preduzetništvo
- Socijalno (društveno) preduzetništvo
- Inovacije i preduzetništvo
- Studentsko preduzetništvo
- Zadružno preduzetništvo
- Filozofija preduzetništva
- Preduzetništvo i društveno odgovorno poslovanje
- Izvori finansiranja preduzetništva
- Obrazovanje i cjeloživotno učenje za preduzetništvo
- IT podrška biznisu i preduzetništvu
- IT upravljanje i strategija/poslovna usklađenost
- IT investicije, projektni menadžment i razvoj
- Ekonomija rada
- Fleksibilnost tržišta rada
- Menadžment talenata
- Korporativno upravljanje
- Krizni menadžment
- Transparentnost, etika u biznisu i kreiranje politika
- Liderstvo
- Organizacijske promjene i održivost
- Menadžment osiguranja kontrole kvaliteta
- Upravljanje humanim resursima (HRM)
- Strategija i konkurentske prednosti
- E-Business, e-Government i digitalna ekonomija
- Marketing menadžment
- Menadžment turizma i razvoja
- Finansijska tržišta i institucije
- Finansijsko izvještavanje, kontroling i audit
- Menadžment osiguranja i rizika
- Monetarna politika i finansijska stabilnost
- Ekonomski razvoj, makroekonomski menadžment
- Ekonomija životne sredine, resursa, energije i regulativa
- Siromaštvo, distribucija prihoda i nezaposlenost
- Istraživanje, razvoj, praksa i inovacije.

MAIN TOPIC FIELDS:

- SMEs and entrepreneurship
- Women in entrepreneurship
- Social entrepreneurship
- Innovation and Entrepreneurship
- Student entrepreneurship
- Cooperative entrepreneurship
- Entrepreneurship philosophy
- Entrepreneurship and corporate social responsibility (CSR)
- Sources of financing entrepreneurship
- Education and lifelong learning for entrepreneurship
- IT support for business and entrepreneurship
- IT management and strategy / business compliance
- IT investments, project management and development
- Labor Economics
- Flexibility of the labor market
- Talent Management
- Corporate governance
- Crisis management
- Transparency, ethics in business and policy making
- Leadership
- Organizational changes and sustainability
- Quality control assurance management
- Human Resource Management (HRM)
- Strategy and competitive advantages
- E-Business, e-Government and digital economy
- Marketing Management
- Tourism and development management
- Financial markets and institutions
- Financial reporting, controlling and auditing
- Insurance and risk management
- Monetary policy and financial stability
- Economic development, macroeconomic management
- Economics of the environment, resources, energy and regulation
- Poverty, income distribution and unemployment
- Research, development, practice and innovation

SADRŽAJ/ CONTENTS:

E-UPRAVA KAO PROTAGONIST DOBRE UPRAVE	11
<i>Željko Josić</i>	
EVALUATION OF UNCONSTRAINING METHODS IN AIRLINE'S REVENUE MANAGEMENT SYSTEMS.....	13
<i>Škurla Babić Ružica, Ozmeć-Ban Maja, Bajić Jasmin</i>	
FORECAST OF E-COMMERCE GROWTH IN BOSNIA AND HERCEGOVINA	14
<i>Jamila Jaganjac, Ibrahim Obhodaš, Darijo Jerković</i>	
FOREIGN DIRECT INVESTMENT TRENDS	15
<i>Vlatka Bilas</i>	
INFORMACIONA OSNOVA ZELENOG RAČUNOVODSTVA.....	16
<i>Vujnović-Gligorić Bogdana, Aleksić Milanka, Soldatović Marijana</i>	
INOVACIJA KAO POKRETAČ EKONOMSKOG RAZVOJA	17
<i>Vesna Novaković, Velibor Peulić, Goran Matijević</i>	
IOT – EFFECT ON ECONOMY WITH LEADING SOLUTION PROVIDER CASE STUDY	18
<i>Nedeljko Šikanjić, Zoran Ž. Avramović, Esad Jakupović</i>	
IZABRANE PRIMENE OPTIMIZACIJE U EKONOMIJI UZPODRŠKU EKONOMETRIJE	19
<i>Omer Kurtanović</i>	
KLJUČNI TRENDLOVI DRUŠTVENOG RAZVOJA KOJI DETERMINIŠU NAŠU BUDUĆNOST	20
<i>Milenko Stanić, Momir Lazarević, Tamara Stanić</i>	
МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИМЕНУ ОТВОРЕНИХ ИНОВАЦИЈА - ПРАКСЕ У ПРИВРЕДНОМ ОКРУЖЕЊУ	21
<i>Фисник Ферати, Maja Трипуноска, Мирко Трипуноски</i>	
METRIJSKE KARAKTERISTIKE UPITNIKA PRIMIJENJENOG U PROCJENI KVALITETA USLUGA VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U REPUBLICI SRPSKOJ	22
<i>Srdić Velibor, Nešić Milan, Jakupović Sanel</i>	
MODELING THE MANAGEMENT PROCESS IN THE FUNCTION OF LONG-TERM GOAL FULFILLMENT IN CROATIAN COMPANIES.....	23
<i>Vedran Šupuković, Sanel Jakupović, Ibrahim Obhodaš</i>	
NEKI ANALITIČKI ASPEKTI USPEŠNOG FUNKCIIONISANJA MINERALNE EKONOMIJE U FUNKCIJI DRUŠTVENO-EKONOMSKOG RAZVOJA ZEMLJE.	24
<i>Radule Tošović</i>	
NONLINEAR ADJUSTMENTS IN THE EXPORT-LED GROWTH HYPOTHESIS: RE-EXAMINING THE HUNGARIAN CASE	26
<i>Ivan Novak</i>	

ORGANIZACIJA PORESKE ADMINISTRACIJE U FUNKCIJI	
SMANJENJA PORESKE EVAZIJE	27
<i>Saudin Terzić, Berger Wolfgang</i>	
ORGANIZATION TAX ADMINISTRATION IN THE FUNCTION	
REDUCTION TAX EVASION	
PREDSTAVLJANJE ŽENSKOG TELA U JAVNOJ SFERI.....	29
<i>Branko Velov, Dragan Kolev</i>	
SISTEM INTERNIH FINANSIJSKIH KONTROLA U JAVNOM SEKTORU –	
OSNOV ZA EKONOMIČNO, EFIKASNO I EFEKTIVNO KORIŠĆENJE	
BUDŽETSKIH SREDSTAVA	30
<i>Vesna Novaković, Velibor Peulić, Ajdin Mešić</i>	
STANJE I PERSPEKTIVE FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA	
U REPUBLICI SRPSKOJ.....	31
<i>Aleksić Milanka, Vujnović-Gligorić Bogdana, Hasanović Amira</i>	
STOHASTIČKI ASPEKTI MARKETING STRATEGIJE USLUGE	
ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA TERITORIJI RS/BIH	32
<i>Landika Mirjana, Sredojević Vanja, Stavišljević Dragan</i>	
STRATEGIJE UPRAVLJANJA SUKOBIMA U OBITELJSKIM PODUZEĆIMA:	
PRIMJER PRAKSE U BOSNI I HERCEGOVINI.....	34
<i>Tanja Gavrić</i>	
ZDRAVSTVENO PREVENTIVNI PROGRAMI U FUNKCIJI POBOLJŠANJA	
MORFOLOŠKOG STATUSA ŽENA I UNAPREĐENJA KVALITETA ŽIVOTA	35
<i>Nebojša Jotov, Dragan Kolev</i>	
ЗЕЛЕНА ЕКОНОМИЈА И ЕКОНОМСКИ РАСТ (ОДНОСИ И РЕЛАЦИЈЕ)	36
<i>Maja Tripunoska, Борче Сибиноски, Мирко Трипуноски</i>	
ZNAČAJ I ULOGA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U OTKIVANJU	
PREVARA U FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJIMA	37
<i>Bojan Lazendić, Jelena Bilić</i>	

E-UPRAVA KAO PROTAGONIST DOBRE UPRAVE

ŽELJKO JOSIĆ

zeljko.josic74@gmail.com

Apstrakt: Moderno društvo, kao informaciono društvo, bazirano je na visokoj efikasnosti socijalnih, ekonomskih, političkih i javno-upravnih odnosa i organizacija. U informacionom društvu znanje s pravovremenim, potpunim i pouzdanim informacijama je temeljni upravljački resurs koji osigurava društveno-ekonomski progres. Danas razvijenost država, pojedinih društava, regija ili organizacija mjerimo stepenom primjene informaciono-komunikacionih tehnologija.

U stvaranju uvjeta za ekonomski razvoj i dizanje kvalitete života nezaobilazna je javna uprava. Pred nju je stavljen zahtjev za uvođenjem koncepta e-uprave u kojem se korištenjem informacione i komunikacione tehnologije omogućava kvalitetniji pristup administrativnim uslugama, smanjuju troškovi, unaprijeđuju radni procesi i ubrzava protok informacija unutar samog sistema javne uprave. Ovaj zahtjev je posebno prisutan u zemljama postsocijalističke tranzicije, u koje spada Bosna i Hercegovina.

U ovoj studiji istražuje se koncept e-uprave što podrazumijeva mnogo više od uvođenja i opremanja organa uprave modernom informaciono-komunikacionom tehnologijom. Ovaj koncept je suštinski više od toga. On označava konstantno inoviranje, educiranje službenika, upravljanje kvalitetom, uvođenje i održavanje visokog standarda rada kako bi se općenito unaprijedila efikasnost i efektivnost organa uprave, participativnost korisnika, transparentnost, odgovornost, pravovremenošć u postupanju i pravna sigurnost, sve ono što predstavlja elemente i načela dobre uprave, kako je to određeno Europskim principima za javnu administraciju. U postizanju nivoa kvalitete europskog upravnog prostora, što je cilj reforme javne uprave u Bosni i Hercegovini, e-uprava ima funkciju protagonista.

Iako razvoj informaciono-komunikacione infrastrukture i individualne opremljenosti korisnika pokazuje da postoji snažan potencijal za apsorpciju elektronskih usluga, Bosna i Hercegovina je u niskoj fazi razvoja e-uprave. Evidentan je i neujednačen razvoj. Dok se Federacija BiH do donošenja vlastitih oslanja na normativna i institucionalna rješenja na razini BiH, Republika Srpska je donijela vlastite strateške dokumente, set zakona i ustanovila vlastiti institucionalni okvir te je tako stvorila prepostavke za bržu implementaciju koncepta e-uprave u svojem sistemu javne uprave.

Kako istraživanje pokazuje, na državnoj razini dinamika uspostave normativno-institucionalnog okvira za implementaciju e-uprave je nedopustivo spora, kroz različite političko-administrativne nivoje ne postoji usuglašena politika razvoja e-uprave i nema potrebne koordinacije, institucionalna struktura je nepotpuna, a doneseni strateški dokumenti i legislativa pod rizikom zastarjevanja i neažuriranja

gube relevantnost, što se sada pokazuje da je ograničavajući faktor za postizanje dobre uprave.

Ključne riječi: *informaciono društvo, reforma javne uprave, e-uprava, dobra uprava.*

JEL klasifikacija: H83

EVALUATION OF UNCONSTRAINING METHODS IN AIRLINE'S REVENUE MANAGEMENT SYSTEMS

ŠKURLA BABIĆ RUŽICA

*Assistant professor, University of Zagreb, Faculty of Transport and Traffic Sciences,
Vukelićeva 4, Zagreb, Croatia, rskurla@fpz.hr*

OZMEC-BAN MAJA

*Assistant, University of Zagreb, Faculty of Transport and Traffic Sciences, Vukelićeva 4,
Zagreb, Croatia, mozmec@fpz.hr*

BAJIĆ JASMIN

Croatia Airlines d.d., Bani 75b, Buzin, Zagreb, Croatia, jasmin.bajic@croatiaairlines.hr

Summary: Airline revenue management systems are used to calculate the booking limits on each fare class to maximize expected revenue for all future flight departures. Its performance depends critically on the forecasting module that uses historical data to project future quantities of demand. Those data are censored or constrained by the imposed booking limits and do not represent true demand since rejected requests are not recorded. Eight unconstraining methods that transform the censored data into more accurate estimates of actual historical demand ranging from naive methods such as discarding all censored observation, to complex, such as Expectation Maximization Algorithm and Projection Detruncation Algorithm, are analysed and their accuracy is compared. Those methods are evaluated and tested on simulated data sets generated by ICE V2.0 software: first, data sets that represent true demand were produced, then the aircraft capacity was reduced and EMSRb booking limits for every booking class were calculated. These limits constrained the original demand data at various points of booking process and corresponding censored data sets were obtained. The unconstrained methods were applied to the censored observations and resulting unconstrained data were compared to the actual demand data and and their performance was evaluated.

Key words: airline revenue management, demand forecasting, data censoring, unconstraining methods, Expectation Maximization Algorithm, Projection Detruncation Algorithm

FORECAST OF E-COMMERCE GROWTH IN BOSNIA AND HERCEGOVINA

JAMILA JAGANJAC

*University "Vitez" Travnik, Školska 23, Travnik, Bosnia and Herzegovina
jamila.jaganjac@unvi.edu.ba*

IBRAHIM OBHODAŠ

*University "VITEZ" Travnik, Školska 23, Travnik, Bosnia and Herzegovina
ibrahim.obhodjas@unvi.edu.ba*

DARIJO JERKOVIĆ

*University "Vitez" Travnik, Školska 23, Travnik, Bosnia and Herzegovina
dario.jerkovic@unvi.edu.ba*

Abstract: E-commerce is growing faster than traditional forms of commerce. The expansion of the internet, mobile networks and the use of smartphones have increasingly driven consumers to online shopping. The convenience of buying from home and possibilities to compare products are key benefits for consumers. Changes in consumer behavior have implications for traders and their business models. They are switching the entire business to e-commerce. The relatively lower costs of doing business and promotional activities are key reasons for such business transitions. For traditional traders (Brick and mortar), the greater challenge is that big players in this sector become those who do not have physical stores. The implementation and expansion of e-commerce are of varying intensity in the economies of the world. E-commerce can significantly increase competitiveness and strengthen the position of B&H companies in a wider market. This paper deals with the current and future trends of e-commerce in Bosnia and Herzegovina. The paper forecast e-commerce trends for the period from 2019 to 2021. Based on available data for the period from 2015 to 2018, by the trend extrapolation method, the forecast for the next three years is given. The business activity under code 47.91 was analyzed, that is, retail trade via mail or internet. Business activity under code 47.91 is compared with the same at global, European and regional level. Besides, basic business performance was analyzed both at the level of activity 47.91 and at the level of five domestic e-commerce companies (Pik d.o.o., E-kupi d.o.o., Kupi tehniku d.o.o., Fact cool d.o.o. i Dopi grupa d.o.o.). The following indicators were used in the analysis of business performance: sales revenue, net profit, number of employees and return on total assets. The paper aims to identify the growth rates of e-commerce in the period 2015-2018 in this market, to determine what this trend is relative to the trend of e-commerce development in the world and the region. Further, the aim is to extrapolate the trends of the analyzed indicators to predict the growth of e-commerce in Bosnia and Herzegovina in the next three years.

Key words: e-commerce, business performance, growth forecast

FOREIGN DIRECT INVESTMENT TRENDS

VLATKA BILAS

Faculty of Economics and Business, University of Zagreb, Croatia
bilas.vlatka@gmail.com

Abstract: The beginning of this century is characterized by deepening globalization and one of the main features of this process is global foreign direct investment flows. The relevance of foreign direct investment as a source of economic growth is inevitable and it has sound theoretical foundation. Despite this fact, many forces shaping the global economy receive a significant amount of attention, but foreign direct investment is often overlooked. Technological progress, trade and foreign direct investment are interrelated. Namely, foreign direct investment has greatly accelerated the spread of innovation and technology, while the technological advances especially in the era of Industry 4.0 have been driving the dynamics of foreign direct investment. Due to expected positive impacts, many countries are continuing policy efforts aimed at attracting foreign direct investment. However, foreign direct investment is experiencing new trends. Over the last few decades the global map of inward and outward foreign direct investment has changed significantly. There are new players with increasing roles in the global foreign direct investment area which are reshaping the world economy. Global foreign direct investment is undergoing a shift as emerging markets countries both inflows and outflows rise dramatically. For example, China's outbound foreign direct investment has been growing dramatically in recent years, and impacted significant shifts in the global economy. Motives for foreign direct investment, as well as the type are changing due to globalization and new trends, especially high liberalization of trade. The proliferation of global value chains also influenced foreign direct investment trends. One of the examples is necessity of rethinking the framework on motives of foreign direct investment when analyzing emerging market multinational enterprises and their interdependent relationships within global value chains. The contribution of the paper is three-fold. Firstly, the paper gives an overview of key global and regional foreign direct investment trends. Secondly, key factors, as well as potential impacts of these changes are explored. Thirdly, paper offers recommendations for new investment policies.

Key words: foreign direct investment, global trends, global value chains, Industry 4.0

JEL classification: F2

INFORMACIONA OSNOVA ZELENOG RAČUNOVODSTVA

VUJNOVIĆ-GLIGORIĆ BOGDANA

Redovni profesor, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, Fakultet poslovne ekonomije, Bogdana_vujnovic@yahoo.com

ALEKSIĆ MILANKA

Redovni profesor, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, Fakultet poslovne ekonomije, Bogdana_vujnovic@yahoo.com

SOLDATOVIĆ MARIJANA

Student doktorskog studija, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, marijana.soldatovic@gmail.com

Rezime Č Sa razvojem industrije dolazi do sve većeg zagađenja okoline, čije štete su najčešće nemjerljive i nepopravljive. Savremeni svijet ugožava opstanak sa aspekta održivosti i kroz povećanu eksploraciju prirodnih resursa. Upravo zbog toga se javila potreba za mjerama koje će uskladiti privredne aktivnosti sa očuvanjem okoline i racionalnim korištenjem energije. Jedno od rješenja je u uspostavljanju održivog, odnosno društveno odgovornog poslovanja, poznatijim pod nazivom zeleno (ekološko) računovodstvo. Zeleno računovodstvo se fokusira na vrednovanje iscrpljivanja oskudnih prirodnih resursa i mjerjenje troškova degradacije životne sredine i njihovog sprečavanja. U provođenju politike zelenog računovodstva veliku važnost imaju informacije vezane za očuvanje životne sredine. Rad razmatra potrebnu informacionu osnovu zelenog računovodstva za očuvanje životne sredine i održivi razvoj preduzeća koja prihvate ovakav način poslovanja. Prikazan je minimum finansijskih informacija koji bi se trebao osigurati kroz eko-bilans, kao i nefinansijskih informacija koje bi se objavljivale u sklopu izvještaja o kvalitetu. Valjane informacije će uticati na odabir kvalitetnih odluka i politika životne sredine, uz potpuno uvažavanje njihovih socio-ekonomskih implikacija.

Ključne riječi: zeleno računovodstvo, eko-bilans, troškovi kvaliteta.

JEL: M41 - Računovodstvo

INOVACIJA KAO POKRETAČ EKONOMSKOG RAZVOJA

VESNA NOVAKOVIĆ

Doc. dr Vesna Novaković, Panevropski univerzitet "APEIRON"

vesna.p.novakovic@apeiron-edu.eu

VELIBOR PEULIĆ

vanredni profesor, Panevropski univerzitet "APEIRON", velibor.peulic@gmail.com

GORAN MATIJEVIĆ

student doktorskog studija, Panevropski univerzitet "APEIRON", gmatijevic@mup.hr

Apstrakt: Nauka i tehnologija su glavni pokretači i ključni faktori ekonomskog i društvenog razvoja. Sve više se govori o društvu i ekonomiji koji su zasnovani na znanju (Knowledge based economy), a koji se baziraju na kreativnosti i inovacijama. Samim tim, transfer tehnologije se vidi kao razvoj, prenos i usvajanje novih znanja, tehnika, tehnologija i osnov za tehnološki napredak.

U literaturi o inovacijama najčešće se može naći konstatacija da inovacije kreiraju nešto novo s ciljem zadovoljenja određenih potreba za kojima postoji potražnja na tržištu. Međutim, smatram da je to potrebno da se promjeni, pogotovo u stavovima mlađih ljudi. Naime, odavno je poznato i u teoriji marketinga definisano da se potrebe ljudi kreiraju, a ne da se potrebe potrošača jave, pa da tržište zadovoljava njihove potrebe. Kotler je jasno rekao da je najbolje da se proizvod kreira i nametne potrošačima kao potreba na prvoj stepenici Maslovlejeve teorije hijerarhije potreba.

Autori Montonen i Erikson [29] su prikazali novi način predavanja i učenja o inovacijama, kroz rad koji je pripreman kao studija slučaja u trajanju od šest godina, sa fokusom na proizvodno orijentisani industriju. Iz ove perspektive glavni zadatak predavanja i učenja o inovacijama jeste da se pruži praktična kompetencija, koja je bazirana na razumijevanju kako i s kim bi trebalo da se radi, koju vrstu aktivnosti, zadataka i rutina je potrebno provesti, koji su hrabri potezi, emocije, znanje, kompetencije, norme i vrijednosti obuhvaćene inovacijama.

U ovom radu će biti predočene teorijske osnove o inovacijama, prikazaće se osnovne tipologije inovacija, izvori ideja kao potencijalni nosioci promjena kao i značaj inovacija u privrednom razvoju jedne države.

Ključne riječi: inovacije

Jel clasifications: O31

IOT – EFFECT ON ECONOMY WITH LEADING SOLUTION PROVIDER CASE STUDY

NEDELJKO ŠIKANJIĆ

PhD Student at Pan-European University APEIRON

ZORAN Ž. AVRAMOVIĆ

Professor at Pan-European University APEIRON

ESAD JAKUPOVIĆ

Professor at Pan-European University APEIRON

Abstract: In today's world, devices with possibility to communicate, are emerging and growing daily. This advanced technology is bringing ideas of how to use these devices, in order to gain financial benefits for enterprises, business and economy in general. We will make a research in this research paper, what are the trends in connecting these devices, called internet of things (IoT), what are financial aspects of implementing IoT solutions and how leaders in area of cloud computing and IoT, are implementing additional advanced technologies such as machine learning, to improve processes and gain increase in revenue, while bringing automation in place for the end users.

Keywords: internet of things, machine learning, predictive maintenance

IZABRANE PRIMENE OPTIMIZACIJE U EKONOMIJI UZPODRŠKU EKONOMETRIJE

OMER KURTANOVIĆ

Vanredni profesor, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću, BiH

Sažetak: Ovim radom se ukazuje na primjenu poznatih ekonometrijskih modela za prognozu ili predviđanje potrebnih ekonomskih veličina za hipotetičko preduzeće koje u okviru odgovarajućeg regiona vrši plasman određenih trajnih potrošačkih dobara, odnosno industrijskih proizvoda. Pokazuje se da redoslijed predviđanja zahtijevanih veličina mora da slijedi prirodan tok, i to u skladu sa učešćem vrijednosti jednih veličina (nezavisnih promjenljivih) u relacijama za određivanje drugih veličina (zavisnih promjenljivih). Koristi se odgovarajuća softverska realizacija za višestruku regresionu analizu.

Ključne riječi: Jednostruki linearni regresioni model, višestruki linearni regresioni model, model potrošnje i investicija, standardni softver za višestruku regresionu analizu

JEL: C25, C53, C58.

**KLJUČNI TREDOVI DRUŠTVENOG RAZVOJA KOJI DETERMINIŠU
NAŠU BUDUĆNOST**
- iz ugla dnevne štampe, Republika Srpska i region-

MILENKO STANIĆ

prof. dr, Univerzitet Sinergija Bijeljina, mstanic@sinergija.edu.ba

MOMIR LAZAREVIĆ

doc. dr, Ekonomski fakultet Pale, momir.lazarevic@opstinamilici.org

TAMARA STANIĆ

dip. ecc, Tehnički fakultet Novi Sad, tamarica.stanic93@gmail.com

Sažetak: Posebno značajni događaji iz sadašnjosti mogu da budu nagovještaj budućih kretanja i trendova koji će determinisati okvir našeg života u budućnosti. U ovom radu, izdvajali smo deset trendova razvoja koji će oblikovati naše društvo u budućnosti a koji su začeti u današnjem vremenu. Do otkrića tih smjerova došli smo analizom sadržaja naslova dnevnih novina koje su publikovane u Republici Srpskoj i regionu, u periodu od četiri mjeseca (mart-juli, 2019. godine).

Navedeni trendovi su: emigracija naših radnika i stanovništva u zemlje Zapadne Evrope; povećanje migrantskih priliva stanovništva iz zemalja Bliskog Istoka; otuđenost, neefikasnost i prenadvanost javnog sektora; slaba vladavina prava i raširena korupcija; klimatske promjene i elementarne nepogode; promjene u obrazovnom sistemu; porast duga građana i stagnacija životnog standarda; porast evroskepticizma; konstantnost regionalne nestabilnosti i rast kineskog uticaja u regionu. Ovih deset pitanja će imati ozbiljne implikacije na život i rad naših građana u budućem vremenskom periodu.

U naslovnim stranicama svih novina se, po pravilu, izvlače najvažnije teme koje su obrađene u pojedinačnim izdanjima. Zbog toga je naš metodloški pristup, analiza naslova novina, zasnovan na realnoj osnovi. Ograničenja ovog istraživanja treba tražiti u činjenici da naslovi obuhvataju pet-šest tema od više desetina obrađenih. Obim istraživanja i period istraživanju su, takođe, ograničavajući faktor. Bez obzira na sve navedeno, cijenimo da će ovaj rad predstavljati koristan material za sve one koji žele da svoje odluke o budućim poslovima zasnuju na manjoj neizvjesnosti.

Ključne riječi: trend, dnevna štampa, analiza sadržaja, migracije, klimatske promjene, životni standard, evroskepticizam.

JEL klasifikacija: R11

МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИМЕНУ ОТВОРЕНИХ ИНОВАЦИЈА - ПРАКСЕ У ПРИВРЕДНОМ ОКРУЖЕЊУ

**ФИСНИК ФЕРАТИ
МАЈА ТРИПУНОСКА
МИРКО ТРИПУНОСКИ**

Сажетак: Примена отворених механизама иновације нова је перспектив све веће потребе за иновацијама и конкурентношћу с којима се суочавају компаније. Данас се, међутим, појављују нови изазови препознавањем оптималних решења и привлачењем највреднијег партнера у глобалном свету ван компаније.

Овај рад је добар пример како отворени механизми иновација могу утицати на јавне и политичке ставове у садашњости и далеко у будућности. Отворене иновације претстављају друштвено прихваћени основ као одговор на спољне и унутрашње догађаје. Да бисте у потпуности разумели механизме и активности друштва и његове ставове, морате разумети утицаје светских тржишта, климе, природе и економског развоја, друштвене одговорности, коришћење ресурса, динамику и трендове гобалне популације, рурално-урбани миграцију, старење становништва, мањак радне снаге и миграције.

Многе чињенице изнете у овом раду за једну једну земљу биће лакше разумљиве уколико се више и ближе изучавају иновативни механизми. Без њиховог правилног схваташа не могу се у потпуности разумети ставови о тржишту и развоју.

Кључне речи: иновације, механизми, ресурси, миграције, климатске промене.

**METRIJSKE KARAKTERISTIKE UPITNIKA PRIMIJENJENOG U
PROCJENI KVALITETA USLUGA VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U
REPUBLICI SRPSKOJ**

SRDIĆ VELIBOR

*vanredni profesor, Panevropski univerzitet Apeiron, Fakultet sportskih nauka, Banja Luka,
Bosna i Hercegovina, Pere Krece 13, velibor.g.srdic@apeiron-edu.eu*

NEŠIĆ MILAN

*redovni profesor, Fakultet za sport i turizam Novi Sad, Univerzitet Educons (Srbija), Novi
Sad, Radnička 30a, milan.nesic@tims.edu.rs*

JAKUPOVIĆ SANEL

*vanredni profesor, Panevropski univerzitet "Apeiron", Fakultet poslovne ekonomije, Banja
Luka, Bosna i Hercegovina, Pere Krece 13, sanel.e.jakupovic@aperiron-edu.eu*

Sažetak: U cilju validacije istraživačkog instrumenta koji je primijenjen radi identifikacije studentske percepcije kvaliteta usluga visokoškolskih ustanova na području Republike Srpske (u okviru šire empirijske studije) izvršeno je utvrđivanje njegovih metrijskih karakteristika. Upitnik, čiju je osnovu sačinjala HEDUQUAL skala, podvrgnut je testiranju primjenom dva postupka: (1) faktorskom analizom (analiza glavnih komponenti – *Principal Components Analysis*, sa metodom kose rotacije - *Direct Oblimin*) i (2) provjerom unutrašnje saglasnosti skale (*Scale Reliability Analysis* - zasnovane na Kronbahovom alfa koeficijentu). Dobijeni rezultati potvrđuju dobru metriku skale, kako u pogledu validnosti (KMO = 0,972; Bartlett's Test of Sphericity = 14292,613; Sig.=0,000), tako i u kontekstu njene relijabilnosti (*Cronbach's Alpha* = 0,966). Sva statistička zaključivanja sprovedena su na nivou značajnosti od 0,05 (Sig. < ,05). Dobre metrijske karakteristike instrumenta definisale su kvalitetnu osnovu za dalje analitičke opservacije rezultata studije.

Ključne reči: kvalitet usluga; skala procjene, metrijske karakteristike,

MODELING THE MANAGEMENT PROCESS IN THE FUNCTION OF LONG-TERM GOAL FULFILLMENT IN CROATIAN COMPANIES

VEDRAN ŠUPUKOVIĆ

*PhD in economics, Assistant professor, Pan-European University Apeiron, Banja Luka,
Bosnia and Herzegovina; e-mail: vedran.supukovic@rk-zagreb.hr*

SANEL JAKUPOVIĆ

*PhD in economics, Associated professor, Pan-European University Apeiron, Banja Luka,
Bosnia and Herzegovina email: sanel.e.jakupovic@apeiron-edu.eu*

IBRAHIM OBHOĐAŠ

*PhD in economics, Associated professor, University Vitez, Faculty of Business Economics,
Travnik, Bosnia and Herzegovina email: ibrahim.obhodas@unvi.edu.ba*

Abstract: The issue of management process in all organizations with a pronounced hierarchical structure is extremely complex and equally abstract to both the participants themselves and all those who deal with the study of this topic. The management process involves decision-making based on appropriate economic analysis, experience, practice, micro and macro environment, and the ability of an individual manager to create a symbiosis based on all the knowledge that will ultimately lead to making an appropriate business decision. The aim of this paper is to build a presentation of the model, which in this case will improve the economic community and enrich the everyday work of companies. This will allow the ownership and management structures of a large number of inadequately structured and internally non-institutionalized companies to become active and passive managers of all business relations within the companies in which they operate, instead of active or passive observers. In this paper, a management model will be presented based on the data researched within four variables: quality of human resources, economic incentives, development perspectives, managerial capabilities of subordinates and business satisfaction. One of the aims of this paper is precisely to explore how these variables influence the business satisfaction of Croatian companies. The research was conducted in the territory of the Republic of Croatia, in all regions, on a representative sample, while representatives of the companies were surveyed. The answers obtained were analyzed descriptively, through the regression model.

Key words: models, management, companies, regression, long-term goals.

Jel Classification: G34, C1.

**NEKI ANALITIČKI ASPEKTI USPEŠNOG FUNKCIONISANJA
MINERALNE EKONOMIJE U FUNKCIJI DRUŠTVENO-EKONOMSKOG
RAZVOJA ZEMLJE**

RADULE TOŠOVIĆ

Katedra ekonomsko geologije, Rudarsko-geološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Apstrakt: Privredni i društveno-ekonomski razvoj zemlje i pojedinih regionalnih bazično zavisi od raspoloživosti, uslova i načina korišćenja određenih proizvodnih resursa. Materijalna proizvodnja u velikom broju privrednih grana, kako industrije, tako i poljoprivrede, zavisna je od obezbeđenja određenih količina niza mineralnih sirovina. Na taj način brojni mineralni resursi, odnosno metalične, nemetalične i naročito energetske mineralne sirovine, predstavljaju posebno specifične proizvodne resurse, čije obezbeđenje zahteva dugoročno strategijsko planiranje, u skladu sa: (a) mineralnom strategijom zemlje; (b) mineralnom politikom zemlje; (c) konceptom održivog razvoja; (d) tržišnim uslovima privređivanja; i (e) obezbeđenjem neophodnih investicionih sredstava.

Geološka građa, strukturno-morfološke, tektonske i metalogenetske karakteristike prostora Jugoistočne Evrope su prilično složene, zbog geo-tektonskih i tektonomagmatskih zbivanja i evolucije tokom hercinske i alpske metalogenetske epohe. Ova raznovrsnost je rezultirala postankom različitih genetskih tipova rudnih ležišta na prostoru Balkana, koja su u velikom broju, sa različitim rezervama i vrstama mineralnih sirovina, prisutna naročito na području Srbije i području Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine. Ista su bila značajna za razvoj rudarske aktivnosti u prethodnom periodu, važna su za sadašnji trenutak rada i funkcionisanja mineralnog sektora i mineralnih ekonomija ovih zemalja, a naročito su značajna za perspektive privrednog i ekonomskog razvoja na putu evropskih integracija.

U predmetnoj stručnoj i naučno-istraživačkoj analizi treba prevashodno imati u vidu polaznu činjenicu da su geološka istraživanja sa pronalaženjem, kvalitativnim i kvantitativnim definisanjem rudnih ležišta, polazna karika u širokoj materijalnoj proizvodnji. Ista se nastavlja kroz eksploraciju rudnih ležišta, zatim pripremu i tehnološku preradu, do dobijanja mineralnih proizvoda ili mineralnih komponenata, koje se koriste za direktnu proizvodnju ili ugradnju u određene industrijske proizvode. Predmetna proizvodnja u mineralnoj ekonomiji ima: (a) finansijski i (b) investicioni značaj. Ostvarena proizvodnja ima dvostruki finansijski značaj, i to: (i) direkstan; i (ii) indirekstan. Direkstan se ogleda u ostvarivanju značajnog finansijskog efekta neposredne proizvodnje metaličnih, nemetaličnih i energetskih mineralnih sirovina, sa glavnim doprinosom povećanju BDP-a. Indirekstan se ogleda u ostvarivanju dodatnih finansijskih efekata pratećih uslužnih i drugih delatnosti, koje daju doprinos većoj zaposlenosti, širem društveno-ekonomskom razvoju područja/zemlje i dodatni doprinos povećanju BDP-a. Investicioni značaj predmetne proizvodnje u mineralnom sektoru se može izdvojiti kao: (i) direkstan i (ii) indirekstan. Direkstan se odnosi na kapitalne investicije potrebne za geološka istraživanja i eksploraciju mineralnih

sirovina, uključujući i investicije u rekonstrukciju, proširenje ili početnu izgradnju proizvodnih rudničkih i prerađivačkih kapaciteta. U direktnе spada i iznos koncensione naknade, koja se plaća državi kao vlasniku mineralnog blaga. Indirektne investicije predstavljaju dodatne investicije, koje se ulažu u prateće uslužne i druge delatnosti, a koje daju takođe značajan indirektni finansijski efekat.

Za mineralne resurse, kao proizvodne resurse, posebno je značajna činjenica da oni pripadaju grupi neobnovljivih i iscrpivih resursa, zbog čega, u zemljama sa tranzisionim mineralnim ekonomijama, posebno važne generalne smernice, u definisanju uslova istraživanja, eksploracije i načina korišćenja, pripadaju mineralnoj strategiji i mineralnoj politici zemlje. Kroz njih se definiše da li postoje strategijske mineralne sirovine, kojima će država direktno upravljati u svim segmentima definisanja i korišćenja. Ovoj grupi prevashodno pripadaju energetske mineralne sirovine, od kojih zavisi celokupni privredni i ekonomski razvoj, vezan naročito za naftu i gas, a drugim delom razvoj elektro-energetike pretežno baziran na fosilnim gorivima, odnosno različitim vrstama ugljeva. S druge strane se nalaze ne-strategijske mineralne sirovine, koje su, s izuzetkom dela strategijskih metala, slobodne za koncesiona ulaganja i investiranje u geološka istraživanja i eksploraciju. Poseban deo tekućih finansijskih prihoda države i lokalne samouprave se ostvaruje iz zakonom obavezne naknade za svaku otkopanu tonu mineralne sirovine, što na nivou mineralne ekonomije zemlje donosi značajne budžetske prihode. Sa predmetnog strategijskog stanovišta je posebno značajno do koje mere će država biti u obavezi da priprema neophodne geološke i druge podloge za potrebna koncesiona ulaganja, a koji deo se prepusta investorima, odnosno koncesionarima. Pri tome se posebno mora imati u vidu specifičnost ekomske ocene mineralnih rezervi, koja može biti bazirana na: (a) komercijalnoj isplativosti, sa punom ekonomskom cenom mineralne sirovine i (b) nacionalnoj isplativosti, sa nižom cenom, koja je u dušvenom, odnosno državnom interesu.

Raspolaganje odgovarajućim rezervama određenih vrsta mineralnih sirovina, u strukturi bilansa mineralnih sirovina i mineralno-sirovinske baze zemlje, posebno je značajno za dugoročno privredno, ekonomsko i razvojno planiranje, za koje mora biti jasno da li se bazira na: (a) domaćim mineralnim sirovinama i upošljavanju domaćih proizvodnih kapaciteta, uz zapošljavanje značajnog broja radnika, što daje doprinos privrednom rastu i povećanju BDP-a ili (b) uvozim mineralnim sirovinama, koje dodatno opterećuju prilično nepovoljan spoljno-trgovinski bilans zemlje, utiču na smanjenje deviznih rezervi i ne povećavaju BDP. Osim toga od mineralnih sirovina zavisi i realizacija brojnih sadašnjih i budućih projekata u putogradnji, stanogradnji, infrastrukturi, metalo-prerađivačkom kompleksu, ekologiji, poljoprivredi i dr. Stoga pravilan pristup planiranju i upravljanju mineralnim resursima ima veoma veliki tržišni i društveno-ekonomski značaj, jer od njega zavisi rad i funkcionisanje mineralnog sektora, uspešnost mineralne ekonomije i dalji pravci i perspektive ekonomskog, privrednog i društvenog razvoja zemlje.

Ključne reči: mineralna ekonomija, mineralna ležišta, društveno-ekonomski razvoj.

NONLINEAR ADJUSTMENTS IN THE EXPORT-LED GROWTH HYPOTHESIS: RE-EXAMINING THE HUNGARIAN CASE

IVAN NOVAK

Ekonomski fakultet Zagreb, inovak1@net.efzg.hr

Abstract: This paper aims to examine the non-linear adjustments between exports and gross domestic product (GDP) in Hungary. In order to test the export-led growth hypothesis in the Hungarian economy this research analyses data from 1996Q1-2016Q4. Applying relatively novel approach to export-led growth hypothesis likely nonlinear asymmetric effect of exports and GDP toward their long-run equilibrium is tested. The results disclose a threshold cointegrating connection between the selected variables providing more insights into export led growth hypothesis. Unlike previous studies, research results reveal unidirectional and bidirectional causality in the long-run Hungarian exports-growth nexus which depends on the regime process with significantly different error correction adjustments in normal and stress regimes.

Keywords: export-led growth, Hungary, time series analysis, threshold vector error correction

JEL Classification: C01; C05; C34; F1; F4

**ORGANIZACIJA PORESKE ADMINISTRACIJE U FUNKCIJI
SMANJENJA PORESKE EVAZIJE**

SAUDIN TERZIĆ

Indirect Taxation Authority in Bosnia and Herzegovina, saudin.terzic@uino.gov.ba

BERGER WOLFGANG

University of Vienna, Austria, w.berger@bmf.gv.at

Apstrakt: Moderne poreske administracije su primarno agencije za prikupljanje prihoda, egzistiraju i rade na principima međusobne usklađenosti, idu u korak sa najnovijim trendovima u oporezivanju s ciljem maksimiziranja vrijednosti za ukupnu ekonomiju. Poreska administracija predstavlja važnu determinantu unutar svakog ekonomskog sistema i ona ne može biti operativna ako je izolovana od ostalih institucija.

Profesionalna, odgovorna, dostupna, djelotvorna, uslužna i efikasna poreska administracija koja služi u najboljem interesu poreskih obveznika i organizacija orijentisana prema efektima treba biti absolutni prioritet u radu jednog poreskog organa. Nijedna poreska administracija nije imuna na poresku evaziju, samo su različite metode poreske evazije.

Ključne riječi: porez, poreska administracija, poreska evazija.

JEL Klasifikacija: H20, H26, H32.

ORGANIZATION TAX ADMINISTRATION IN THE FUNCTION REDUCTION TAX EVASION

Abstract: Modern tax administrations are primarily revenue-raising agencies, exist and work on the principles of mutual compliance, keeping up with the latest taxation trends to maximize value for the overall economy. Tax administration is an important determinant within every economic system and it cannot be operational if it is isolated from other institutions.

A professional, accountable, accessible, effective, serviceable and efficient tax administration serving the best interests of taxpayers and impact-oriented organizations should be an absolute priority in the work of a single tax authority. No tax administration is immune to tax evasion, just different methods of tax evasion.

Keywords: tax, tax administration, tax evasion.

JEL classification: H20, H26, H32.

PREDSTAVLJANJE ŽENSKOG TELA U JAVNOJ SFERI

BRANKO VELOV

Doktorant Centra za rodne studije Univerziteta u Novom Sadu, branko.velov@gmail.com

DRAGAN KOLEV

Vanredni profesor Panevropskog univerziteta Apeiron, Banja Luka, kolevces@yahoo.com

Apstrakt: U savremenom svetu pod uticajem potrošačke kulture, trke za profitom, ekskluzivnim vestima, žena i žensko telo se često zloupotrebljavaju. U predstavljanju se prenaglašava važnost fizičkog izgleda i ideała mršavosti, promovišu nerelna i lažna tela, predstavljaju kao seksualni objekti. Problem koji izbjega na površinu je konstituisanje ženskog tela kao upotrebne vrednosti, pri čemu njegovi atributi postaju kupovne pogodnosti, i moguće ih je selektivno uvećati, zameniti ili transformisati. Cilj ovog rada je da se ispita stav žena prema načinu na koji se žena i žensko telo predstavljaju u javnoj sferi. U istraživanju je učestvovalo 509 ispitanica, starosti između 18 i 50 godina. Na Skalu stav prema predstavljanju ženskog tela u javnoj sferi izražavale su svoje slaganje/neslaganje sa tvrdnjama koje opisuju način na koji se žene i žensko telo predstavljaju u javnoj sferi (markingu/oglašavanju, medijima), a zasnivaju na zapažanjima feministkinja i istraživača rodne problematike. Konstruisana je u vidu sedmostepene skale Likertovog tipa, pri čemu broj 1 označavati potpuno neslaganje, a 7 potpunu saglasnost sa zadatom tvrdnjom. Faktorskom analizom izdvojene su tri dimenzije: seksualna objektivizacija ženskog tela, promocija slike "idealnog" ženskog tela i instrumentalizacija (upotreba) ženskog tela. Rezultati pokazuju da se generalno ispitanice slažu sa indikatorima koji čine Skalu predstavljanja ženskog tela u javnoj sferi ($AS=5,54$; $SD=0,83$), ali različitim stepenom. Najizraženija dimenzija predstavljanja ženskog tela u javnoj sferi je promocija slike "idealnog" ženskog tela ($AS = 5,55$; $SD = 0,98$), a najmanje zastupljena instrumentalizacija ($AS = 4,96$; $SD = 0,75$). Prosečna ocena za dimenziju seksualna objektivizacija ženskog tela je $AS = 5,35$; $SD = 0,96$. I na ukupnoj skali i na dimenzijskim, žene iz urbanih sredina pokazuju veći skor od žena koje žive u ruralnim sredinama, dok uzrast, bračno stanje, obrazovanje i region nemaju značajnu ulogu u ocenjivanju, nema statistički značajne razlike između grupa definisanih ovim sociodemografskim karakteristikama. Može se zaključiti da ispitanice stoje iza stava da se u javnoj sferi žena i žensko telo predstavljaju na način na koji su ukazali feministkinje, a to podrazumeva seksualna objektivizacija žena i instrumentalizacija za potrebe drugih, a dominira slika "idealnog" ženskog tela. Ispitanice iz urbanih sredina snažnije zastupaju ovakav stav u odnosu na ispitanice iz ruralnih sredina.

Ključne reči: predstavljanje, žensko telo, seksualna objektivizacija, slika "idealnog" tela, instrumentalizacija, javna sfera, rodna perspektiva

JEL klasifikacija: M31, M37

**SISTEM INTERNIH FINANSIJSKIH KONTROLA U JAVNOM SEKTORU –
OSNOV ZA EKONOMIČNO, EFIKASNO I EFEKTIVNO KORIŠĆENJE
BUDŽETSKIH SREDSTAVA**

VESNA NOVAKOVIĆ

Doc. dr Vesna Novaković, Panevropski univerzitet "APEIRON", vesna.p.novakovic@apeiron-edu.eu

VELIBOR PEULIĆ

vanredni profesor, Panevropski univerzitet Apeiron, Banja Luka, velibor.peulic@gmail.com

AJDIN MEŠIĆ

master ekonomije, student doktorskog studija, Panevropski univerzitet Apeiron, Banja Luka, ajmesic@gmail.com

Rezime: Sistem javne interne finansijske kontrole – PFIC (Public Internal Financial Control) predstavlja integralan sistem svih kontrola, kako finansijskih tako i nefinansijskih u jednom poslovnom subjektu. Ovaj sistem uspostavlja rukovodilac subjekta s ciljem ostvarivanja i realizacije ciljeva i pravca u kojem poslovni subjekat želi da ide. Uspostavljanjem sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru doprinosi se unapređenju poslovanja i uspješnijeg finansijskog upravljanja, pravlnog, ekonomičnog, efikasnog i efektivnog korišćenja budžetskih i drugih sredstava, a sve s ciljem zaštite imovine i resursa subjekata javnog sektora Republike Srpske. Interne finansijske kontrole čine dva segmenta: finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija. Finansijsko upravljanje i kontrola predstavlja sistem internih kontrola koji uspostavlja rukovodilac organizacije u javnom sektoru. Internu reviziju definišemo kao nezavisno i objektivno davanje mišljenja i savjetodavnou aktivnost, koja ima za cilj da unapriredi poslovanje subjekta.

Ključne riječi: javne finansije, interne kontrole

Jel clasifications: H83

STANJE I PERSPEKTIVE FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U REPUBLICI SRPSKOJ

ALEKSIĆ MILANKA

Vanredni profesor, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, Fakultet Poslovne ekonomije

VUJNOVIĆ-GLIGORIĆ BOGDANA

Redovni profesor, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, Fakultet poslovne ekonomije

HASANOVIĆ AMIRA

Master ekonomije, student doktorskog studija, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, amirahasanovic@yahoo.com

Rezime: Vještačenje postaje jedna od osnovnih aktivnosti dokazivanja u privrednom kriminalu. Ova aktivnost je ujedno i najviše kritikovana jer može znatno usporiti sudski postupak, naročito u složenim vještačenjima, kao što su to predmeti iz finansijsko-ekonomske oblasti. U novije vrijeme se za potrebe vještačenja, na tim predmetima, angažuju eksperti iz oblasti forenzičkog računovodstva - forenzičke računovođe. Republika Srpska je na vrijeme prepoznala potrebu za ovom profesijom, te joj dala zakonski legitimitet.

Rad se bavi analizom potreba i stanja forenzičkog računovodstva u Republici Srpskoj, te na osnovu toga daje preporuke za njegov efikasniji rad, odnosno prikupljanje kvalitetnijih informacija koje bi bile od pomoći u finansijskim istragama i dokazivanju određenih krivičnih djela. Vještačenja forenzičkog računovodstva nalažu stalno usavršavanje znanja i sticanje vještina prema smjernicama iz međunarodnih standarda i preporuka, kao i dobrim praksama iz okruženja. Budući fokus treba biti na poboljšanju profesionalnog integriteta vještaka za složenije predmete privrednog kriminala, ubrzavanje izrade nalaza i mišljenja, pojačanje nadzora nad vještačima i njihovim radom, te sankcionisanje neprofesionalnih ponašanja.

Ključne riječi: forenzičko računovodstvo, finansijski kriminal, finansijske istrage, dokaz u finansijskoj istraži.

JEL: M41 - Računovodstvo

**STOHASTIČKI ASPEKTI MARKETING STRATEGIJE USLUGE
ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA TERITORIJI RS/BIH**

LANDIKA MIRJANA

Vanredni profesor, Panevropski univerzitet „Apeiron“ Banja Luka

SREDOJEVIĆ VANJA

Docent, Panevropski univerzitet „Apeiron“ Banja Luka

STAVIŠLJEVIĆ DRAGAN

Opšta bolnica Gradiška

Rezime: Globalizacija tržišta, tranzicioni procesi i značajni tehničko – tehnološki napredak tangiraju, pored proizvodnih, i uslužne poslovne sisteme, kao što su poslovni sistemi iz oblasti zdravstvene zaštite. Značajna karakteristika modernog poslovanja odnosi se na gubitak dugogodišnje monopolističke pozicije transformacijom tržišta u strukturu slobodne konkurenčije.

Navedena pojava uslovljena je pojmom značajnog broja poslovnih sistema sa zadatkom pružanja usluga iz oblasti zdravstvene zaštite u privatnom vlasništvu. Pored toga, tehničko – tehnolška podrška sektoru dijagnostike ali i ostalim segmentima zdravstvene zaštite takođe doživljava ekspanziju i razvoj, pri čemu tržište RS i Bi H prati globalne trendove razvoja navedenog segmenta.

Opravdano je prepostaviti da se nivo kvaliteta usluga, mjereno i iskazano korisničkom precepcijom performansi realizovanih usluga, značajno uvećava, time i korisnička očekivanja u pogledu kvaliteta usluge u oblasti zdravstvene zaštite takođe rastu.

Kvalitet usluge u okviru zdravstvene zaštite, obuhvata vrijednosti odabralih parametara koji karakterišu kliničku sliku korisnika usluge prilagođenu situacionim specifičnostima. Klinička slika predstavlja objektivnu valorizaciju psihosomatskih pokazatelja, što se odnosi na vrijednost karakterističnih parametara prije i nakon pristupa sistemu zdravstvene zaštite, u prvom redu kao objektivnu metriku selektovanih parametara, dok se drugim dijelom odnosi isključivo na subjektivnu percepciju korisnika zdravstvene zaštite lično ili posredstvom zainteresovanih strane.¹

Tržišno pozicioniranje korespondentno je sa veličinom, intenzitetom, raznovrsnošću, stohastičnošću i varijabilnošću faktora koji kreiraju korisnička očekivanja, koje je neophodno uočiti, kvantifikovati i obuhvatiti adekvatnim modelom odlučivanja.

Stepen involviranosti poslovnih sistema u korisničku percepciju, kao i permanentno unapređenje i/ili održavanja zadovoljavajućeg nivoa kvaliteta usluge predstavlja

---

¹ ISO 2004, kvalitet definiše kao: Nivo do koga skup svojstvenih karakteristika proizvoda, procesa ili sistema zadovoljava očekivanja korisnika i svih zainteresovanih strana.

ključni faktor procesa formulacije adekvatne strategije marketinga kao platforme poslovne uspješnosti. Korisnička očekivanja, učestalost i transparentnost izražavanja korisničkih impresija u kontekstu nivoa (ne)zadovoljstva uslugom u okviru zdravstvene zaštite kao i jačanje konkurenčkih pozicija na tržištu davaoca usluga, promovišu menadžerski fokus sa zaposlenih na korisnike, a time i potrebu za ispitivanjem i valorizacijom korisničkih očekivanja i impresija.

Odabir faktora koji predominantno opredjeljuju nivo korisničkog (ne)zadovoljstva uslugom zdravstvene zaštite, zahtjeva adekvatan pristup kvantifikaciji subjektivnih faktora, njihovu klasifikaciju u odnosu na stepen uticaja na problem istraživanja.

Modelska korekcija selektovanih faktora u smislu mjere i smjera doprinosa nivou korisničkog očekivanja omogućava racionalnu involvaciju u sistem komponovanja marketinških strategija usklađenih sa uočenim tendencijama, ali i vremensko usklađivanje sa sistemskom okolinom u kome odabrani sistem ostvaruje svoju poslovnu misiju.

Klasifikacija smjera i intenziteta pojedinačnog uticaja stohastičkih veličina kao determinanti realizovanog nivoa i korisničke percepcije kvaliteta usluge u području zdravstvene zaštite zahtjeva pokretanje potencijala interkorelace statističke metodologije. Kreiranje želenog poslovnog rezultata i realističan pristup sagledavanju konsekvenci strateških opredjeljenja postiže se selekcijom faktora saglasnih sa realnim okolnostima a time i teorijsku verifikaciju faktora odlučivanja.

Ključne riječi: korisničko očekivanje, nivo (ne)zadovoljstva, objektivni i subjektivni faktori, modelska korekcija, faktori odlučivanja

Jel: C1M3 i I11 (Analysis of Health Care Market)

STRATEGIJE UPRAVLJANJA SUKOBIMA U OBITELJSKIM PODUZEĆIMA: PRIMJER PRAKSE U BOSNI I HERCEGOVINI

TANJA GAVRIĆ

Dr. sc. Tanja Gavrić, Sveučilište/Univerzitet „Vitez“ Travnik, tanja.gavric@unvi.edu.ba

Sažetak: Uobičajeni razlozi zašto obiteljska poduzeća ne prolaze kroz generacije uključuju nedostatak planiranja i integracije sljedeće generacije, nepoštivanje mišljenja sljedeće generacije (Ward, 1997) i izostanak učinkovitog upravljanja sukobima (Beckhard i Dyer, 1983). Sukobi se često prikazuju kao ponavljajuća karakteristika koja smanjuje učinkovitost obiteljskih poduzeća (Kellermanns i Eddleston, 2007). Obiteljska poduzeća često pate zbog sukoba. Doista, obitelj i posao su tako isprepleteni u obiteljskim poduzećima da je potencijal za sukob veći, nego u poduzećima s drugim oblicima upravljanja. Sukobi se obično javljaju u vezi s odlukama. Pogotovo u obiteljskim poduzećima mogu se pretvoriti u prijetnju (Beckhard i Dyer, 1983). Kako bi se neutralizirali negativni učinci sukoba, moraju se provoditi odgovarajući stilovi upravljanja sukobima. Upravljanje sukobom se odnosi na ono što namjeravaju učiniti ljudi koji su iskusili sukob, kao i ono što zapravo rade po tom pitanju (Van de Vliert, 1997). Odnosi se na strategije koje implementiraju članovi s namjerom smanjenja ili rješavanja sukoba. U ovom radu, stilovi upravljanja sukobima testiraju se prema Sorrenson (1999) koji je mjerio stlove upravljanja sukobima u uspješnim obiteljskim poduzećima, a prilagođene prema Rahim (1983). Rahim (1983) je izradio svoj model pet stilova upravljanja međusobnim sukobima, prema Blake i Mouton (1964) i Thomas i Kilman (1974). Model se sastoji od pet strategija upravljanja sukobom: integrirajuća, uslužna, dominirajuća, strategija izbjegavanja i strategija kompromisa.

Cilj ovoga rada je teorijski i empirijski utvrditi koja ili koje strategije se najčešće koriste za upravljanje konfliktnim situacijama i u kojoj mjeri strategije upravljanja sukobima imaju učinka na transfer znanja između vlasnika i nasljednika. Ovo istraživanje omogućuje empirijsko utvrđivanje veze između strategija upravljanja sukobima i transfera znanja u obiteljskim poduzećima u Bosni i Hercegovini. Rezultati istraživanja su pokazali kako vlasnik koji u većoj mjeri koristi strategiju integracije, uslužnosti i kompromisa, više pridati važnost planiranju sukcesije i prenošenju svoga znanja i iskustva. Dominantni voda nije spreman planirati sukcesiju jer bi radije zadržao sve ključne informacije i ovlasti za odlučivanje te stoga nerado dijeli svoje znanje i moć. S druge strane, izbjegavanjem se nije postigla zadovoljavajuća razina sukoba kako bi se izvršio prijenos znanja, jer je strategija izbjegavanja u negativnoj vezi s varijablama koje opisuju transfer znanja prilikom neslaganja, dok ne postoji veza sa strategijom izbjegavanja i planiranjem sukcesije.

Ključne riječi: obiteljska poduzeća, strategije upravljanja sukobima, transfer znanja, sukcesija.

JEL Klasifikacija: M10, M13, M19.

**ZDRAVSTVENO PREVENTIVNI PROGRAMI U FUNKCIJI
POBOLJŠANJA MORFOLOŠKOG STATUSA ŽENA I UNAPREĐENJA
KVALITETA ŽIVOTA**

NEBOJŠA JOTOV

*Doktor sportskih nauka, Gimnazija „Sv Kirilo i Metodije“, Dimitrovgrad, Srbija,
nebojsajotov@gmail.com*

DRAGAN KOLEV

Vanredni profesor, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka, kolevces@yahoo.com

Apstrakt: Ovaj rad ima za cilj da utvrdi efekat različitih zdravstveno preventivnih programa fizičke aktivnosti – eksperimentalnih modela (primjenjeni u periodu od tri meseca – tri puta nedeljno) na transformaciju morfološkog statusa fizički neaktivnih žena u cilju unapređenja kvaliteta života. Primjenjeni eksperimentalni program sastoјao se od tri modela programa fizičkih aktivnosti: E – fitball (vežbanje u toku radne pauze), E1 – akvaaerobik i E2 – nordijsko hodanje. Uzorak je činilo 84 ispitanica, žena između 30 i 40 godina koje rade u sedećem položaju i vode sedentarni način života. Testirali smo varijable koje karakterišu morfološki i telesni status ispitanica.

Komparativni eksperiment kod različitih zdravstveno preventivnih modela programa kod fizički neaktivnih žena pokazao je značajnu statističku razliku kod svih testiranih morfoloških pokazatelja (sa izuzetkom varijable telesna visina) Dinamika rezultata t-kriterijuma Studenta – t-testa kod varijabli za procenu morfološkog statusa pokazuje značajnu statističku razliku (nivo značajnosti $p < 0,05$) između inicijalnog i finalnog tretmana kod svih eksperimentalnih grupa. Kod finalnog testiranja registrujemo razliku između grupa kod varijable obima nadlaktice (u korist eksperimentalne grupe E1 (akvaaerobik) i E2 (nordijsko hodanje), debljina kožnog nabora triceps (u korist E1 i E2) i debljine kožnog nabora supriliac (u korist E1 i E2).

Uvidom u rezultate varijable procentualnog sadržaja masti u organizmu (FAT%) nakon primene eksperimentalnog programa registrujemo najveću redukciju masti kod eksperimentalne grupe E1 (akvaaerobik). Pokazatelji metabolizma (BMR) govore o intenzifikaciji metabolitičkih procesa nakon primjenjenog tretmana kod eksperimentalne grupe E1 (akvaaerobik).

Dobijeni rezultati morfološkog statusa ispitanica su rezultat ciljanog trenažnog procesa ispitanica, a primjenjeni zdravstveno preventivni modeli fizičkih aktivnosti predstavljaju dobar instrument za održavanje i optimizaciju morfološkog statusa fizički neaktivnih žena i unapređenje kvaliteta života žena.

Ključne reči: zdravstveno preventivni programi, morfološki pokazatelji, transformacioni procesi, fizička aktivnost, kvalitet života

JEL klasifikacija: I12, I19

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМИЈА И ЕКОНОМСКИ РАСТ (ОДНОСИ И РЕЛАЦИЈЕ)

**МАЈА ТРИПУНОСКА
БОРЧЕ СИБИНОВСКИ
МИРКО ТРИПУНОСКИ**

Сажетак: Истраживање односа и релација зелене економије и економског раста отвара питање о томе дали зелена економија и економски раст су у конфлікту или пак постоји ефекат заједништва и повећања бруто-домаћег производа и задовољства грађана. Из тих разлога организација материјала и презентација идеје за повећање друштвеног утицаја у овом раду обухватиће карактеристике развоја на глобалном нивоу, утицај локалног нивоа, утицај појединца и питање зашто баш зелена економија. Очекивани резултати приказани у овом раду ће бити о капитализму и тржишту, квалитету образовања, предузетништву, иновативној способности, одговорности појединца, економској неједнакости, где је идеја најконвертибилнија валута и претставља везу између садашњости и будућности.

Кључне речи: зелена акономија, предузетништво, образовање, иновативност, идеја.

ZNAČAJ I ULOGA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U OTKIVANJU PREVARA U FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJIMA

BOJAN LAZENDIĆ

Panevropski univerzitet Apeiron, student drugog ciklusa, mail: lazendicbojan@gmail.com

JELENA BILIĆ

Diplomirani ekonomista, Mtel a.d. Banja Luka, mail: bilic.jelena88@gmail.com

Sažetak: Posljednju deceniju, pod uticajem efekata globalne ekonomske krize, privrednu Republiku Srpsku obilježilo je značajno usporavanje privrednih aktivnosti. Jaka konkurenčija inostranih firmi primorala je domaća preduzeća da posluju uz primjernu različitim sredstvima manipulacije. Navedeno podrazumijeva poslovanje u zoni sive ekonomije, nepoštovanje postojećih zakonskih propisa, pogrešna knjigovodstvena evidencija u cilju prikazivanja željenih finansijskih rezultata (tzv. „kreativno računovodstvo“), te korištenje drugih tehnika u cilju kratkoročnog olaškanja uslova poslovanja i izbjegavanja plaćanja obaveza prema državi. Sumnja u kvalitet informacija, prezentovanih u finansijskim izvještajima, poljuljala je povjerenje različitim interesnim strana, uključujući investitore (domaće i inostrane) i javnost. Činjenica da menadžment preduzeća, donošenjem svojih odluka, utiče na odstupanje od usvojenih računovodstvenih i zakonskih propisa na nacionalnom i međunarodnom nivou, podržala je razvoj „kreativnog računovodstva“ čiji je proizvod iskrivljena slika prezentovana kroz finansijske izvještaje. U cilju otkrivanja i suzbijanja prevara privrednih subjekata, uvedena je posebna računovodstvena praksa pod nazivom forenzičko računovodstvo, koja se bavi sprečavanjem, otkrivanjem i istraživanjem nezakonitih i drugih nedozvoljenih radnji u preduzeća, za koje su uglavnom odgovorni savremeni menadžeri.

Rad obrađuje obuhvat i značaj forenzičkog računovodstva, njegove ciljeve i zadatke, te osnovne koraka za detekciju finansijskih prevara. Istraženi rezultati upućuju na izraženu potrebu, ne samo za vjerodostojnjim prikazivanjem poslovnih rezultata, već i za preventivnim djelovanjem na otkrivanju prevara i njihovom kvantifikacijom.

Ključne riječi: Forenzičko računovodstvo, finansijske prevare, kreativno računovodstvo, privreda Republike Srpske,

JEL: M41 - Računovodstvo

СИР - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

339.923:061.1EU(497)(048.3)
316.32(4-672EU+497)(048.3)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп о економском развоју и животном стандарду "EDASOL 2017 - Economic Development and Standard of Living" (7 ; 2017 ; Бања Лука)

Knjiga apstrakata [Електронски извор] / VII Medunarodni naučni skup o ekonomskom razvoju i životnom standard "EDASOL 2017 - Economic development and Standard of living", Banja Luka, 27-28. oktobar 2017. = The Book of Abstracts / 7th International Scientific Conference on economic development and standard of living "EDASOL 2017 - Economic development and Standard of living", Banja Luka, October 27-28, 2017. ; urednici = editors Zorka Grandov, Sanel Jakupović. - Banja Luka : Panevropski univerzitet Apeiron, 2017. - (Edicija Ekonomski biblioteka ; knj. 122)

Način pristupa (URL): <http://www.edasol-au.com/temp/knjiga-apstrakata-edasol-2017.pdf>. - Radovi na srp. i engl. jeziku.

ISBN 978-99976-34-15-3
a) Европска унија - Интеграције - Западни Балкан - Апстракти

COBISS.RS-ID 6850840

Partneri:

**TAMBOVSKI
DRŽAVNI UNIVERZITET
(Rusija)**

IBU | International
Burch
University

Univerza v Novem mestu
University of Novo mesto

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

Univerza v Mariboru
Fakulteta za logistiko

**FAKULTET ZA LOGISTIKU,
Univerzitet u Mariboru, (Slovenija)**

**FON UNIVERZITET SKOPLJE,
EKONOMSKI FAKULTET
(Makedonija)**

Panevropski univerzitet "APEIRON"
78000 Banja Luka, Pere Krece 13, BiH/RS

